

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

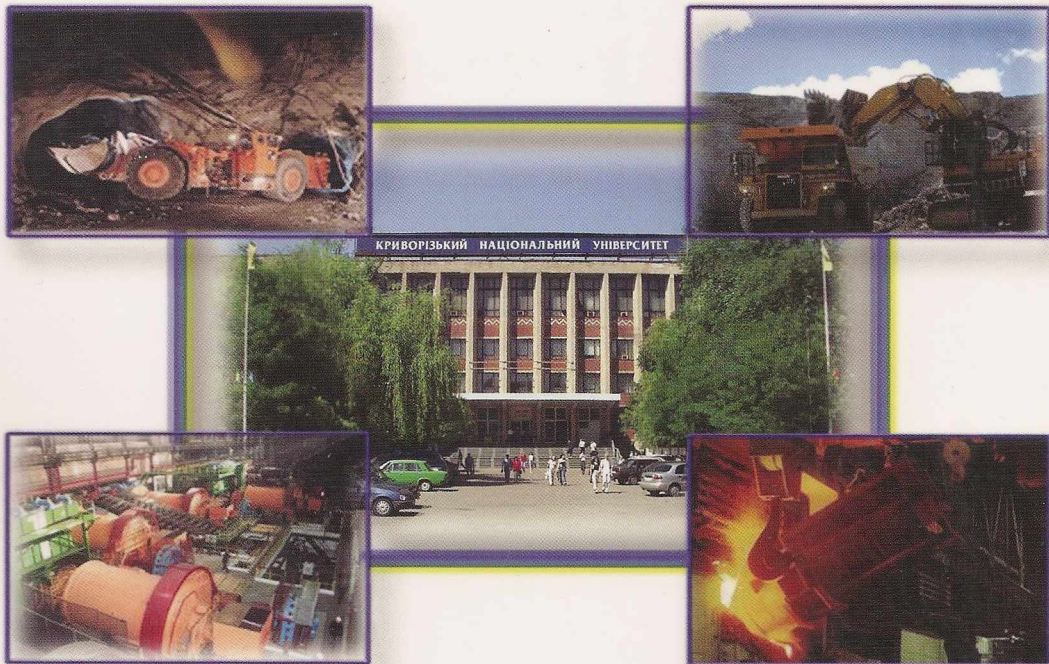
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Міжнародна науково-технічна конференція

Матеріали конференції

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ
ТА СУСПІЛЬСТВА**

Т о м 2

22-25 травня 2013 року

Кривий Ріг

УДК 378.147

С. Л. КУЧЕР

канд. пед. наук

доцент кафедри педагогіки і методики технологічної освіти

Криворізький педагогічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ДИЗАЙН-ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Пріоритетним у сучасних умовах є створення науково обґрунтованих механізмів удосконалення змісту і якості професійної підготовки фахівців. Дизайн-підготовка є визначальною ланкою у навчанні майбутнього вчителя технології, оскільки складає основу його професійної компетентності. Вимоги до якості дизайн-підготовки вчителя технології формуються на основі освітніх стандартів, вивчення досвіду шкільної практики та вимог суспільства.

Концепція розвитку сучасного суспільства пред'являє високі вимоги до особистості майбутнього педагога будь-якого профілю, включаючи розвиток художньо-естетичної сфери. На сучасному етапі для вчителя технології принципово важливою є компетентність у галузі дизайну як такої сфери діяльності, яка поєднує творчість та практичну доцільність результатів.

Оновлення вітчизняної освітньої системи вбачається у наданні дизайн-освіти всеохоплюючого характеру, в аспектах якого педагога та учні можуть вибудувати свої освітні компетенції у відповідності до сучасних реалій. Не викликає сумніву твердження, що висока педагогічна майстерність вчителя технології полягає не тільки у досвідченості в обробці різноманітних матеріалів, але і в естетичному ставленні до життя та умінні правильно орієнтувати учнів на естетичне перетворення навколишнього світу.

Реалії сьогодення вказують на потребу дослідження підготовки учителів технології, що зумовлено необхідністю впровадження системи неперервної дизайн-освіти, за якої створюються умови для виховання проектно мислячого фахівця, здатного до системного перетворення дійсності на благо людини у відповідності з ідеями духовного і морального удосконалення.

Сучасні наукові дослідження дизайну (Ю. Г. Легенький, Т. Ю. Бистрова, Б. Г. Мінервін, В. Т. Шимко, А. В. Єфімов, Н. Дяченко-Забашта, В. Грищенко, О. Феоклістова К. Даниленко Л. Кравченко та ін.) дають досить повне уявлення про творчість у галузі дизайну, принципи і методи проектування нових об'єктів, можливості творчого пошуку дизайнера. Одночасно, існує велика кількість досліджень у галузі педагогіки з проблеми підготовки майбутнього фахівця у галузі дизайну. Поряд з тим, послідовній неперервній дизайн-підготовці молоді не приділено належної уваги.

Існування об'єктивної проблеми у формуванні дизайнерських компетенцій майбутніх педагогів у системі технологічної освіти, необхідність її вирішення та наявність для цього певних теоретичних передумов свідчать про актуальність дослідження якості неперервної дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій.

Завданням даної статті є з'ясування норм і вимог до якості дизайн-підготовки вчителя технології та встановлення реального стану проблеми у педагогічній практиці.

Освіченість в галузі дизайну є на сьогодні необхідним елементом культури сучасної людини. Дизайн (англійською «проект, малюнок») – це особлива галузь образотворчого мистецтва, яка створює, вдосконалює предметне оточення. Недарма німецький філософ Еммануїл Кант назвав предметне середовище «другою природою»: сьогодні вже неможливо уявити наше існування без елементарних речей. Дизайн поліпшує якість життя людей. Знайомство з цим видом художньої діяльності повинно розпочинатися з дитинства, на стадії формування естетичних потреб та смаків.

Про необхідність дизайн-освіти в Україні йшлося ще у 80-ті роки XX сторіччя. В 1989 році кафедрою дизайну Харківського художньо-промислового інституту було розроблено експериментальну програму „Школа дизайну”, що мала дворівневий характер втілення: по скороченому (шестирічному) та повному (одинадцятирічному) циклу навчання.

На початку 90-х років в Україні активно почали відкриватися гуртки дизайну не тільки в обласних містах, але й на периферії. Проте ще й донині дизайн-освіта в нашій державі не стала потужною всеохоплюючою системою, як це спостерігаємо у Великобританії, США чи Японії та інших розвинених країнах.

На думку С. М. Кожуховської, дизайн-освіта – це особлива якість та тип освіченості, в результаті якої відбувається виховання проектно-мислячої людини у будь-якій сфері соціальної практики – освіті, науці, культурі, виробництві, побутовій сфері тощо.

Навчання основам дизайну виховує в учнів асоціативне мислення, дизайнерський підхід до об'єкта, натхнення до пошуку найбільш вдалих рішень для його розробки та виготовлення, формує навички самоосвіти, розширює світогляд, розвиває естетичний смак. Залучення дітей до знань про дизайн важливе з тієї точки зору, що розкутість і продуктивність творчого мислення, наявність естетичного смаку необхідна для кожної людини у повсякденному житті. Сутність дизайн-підготовки учнів, яка може бути у сучасній вітчизняній школі, характеризує вислів професора Єйші Хіно з Японії: „Дизайнерська освіта дітей – це не формування споживачів, не інструктаж майбутніх дизайнерів. Її призначення – сприяти розвитку наступних поколінь, а якщо це так, то процеси дизайнування виявляються більш важливими, ніж його результати”.

Сучасні вчені-теоретики і практики наголошують на необхідності самоудосконалення людини впродовж усього життя. Розвиток неперервної освіти і навчання протягом життя нині є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти.

Методологічні аспекти неперервної освіти розробляються у контексті: концептуальних ідей філософії (Б. С. Гершунський, В. А. Разумний, Я. С. Турбовський); інтеграційний процесів у освіті (В. А. Мясніков, І. А. Тагунова, О. А. Хомерікі та ін.); теорії загальних закономірностей функціонування і розвитку освітніх систем (А. П. Беляєва, В. П. Безпалько, В. С. Лазарева, Т. М. Давиденко, Т. І. Шамова та ін.).

Ідеї неперервності освіти покладені в основу праць загально дидактичного характеру (С. І. Архангельський, Ю. К. Бабанський, Ш. І. Ганелін, І. А. Киверялг, І. А. Зязюн, С. Я. Батишев, І. Я. Лернер, С. О. Сисоева, С. У. Гончаренко, П. М. Олійник та ін.). Значну увагу в педагогічних дослідженнях вчені приділяють вивченню проблеми наступності у системі «школа-ВНЗ». За останні десять років дослідження наступності та неперервності у підготовці фахівців у ВНЗ, зокрема педагогічних, було здійснено у дисертаціях Н. С. Казьмірчук (наступність змісту трудового навчання у педагогічних училищах і педагогічних університетах у процесі підготовки вчителя початкових класів); О. Я. Кучерук (система неперервної підготовки фахівців з прикладної математики); Н. П. Харьковського (наступність підготовки фахівців-дизайнерів); М. Т. Левочко (система неперервної освіти економістів), Ю. О. Шереметьєвої (наступність у змісті професійної підготовки інженерів-педагогів швейного профілю); С. Є. Яценко (наступність між загальноосвітньою та вищою школами) та багатьма іншими. Проте аналіз наукової літератури і практичної діяльності закладів освіти свідчить, що дизайн-підготовка вчителя технології ще не досліджувалася під кутом зору організації неперервної освіти.

Питання про необхідність дизайн-освіти в рамках технологічної підготовки учнів достатньо давно обговорюється вченими та педагогами-практиками. Провідна ціннісна орієнтація дизайнерської освіти – це виховання проектного мислення, трансляція учням методів проектування – є актуальною для всіх учнів середньої школи будь-якого віку.

Необхідність оновлення та удосконалення змісту та умов реалізації дизайн-підготовки фахівців на різних рівнях освіти спонукає нас звертатися до зарубіжного досвіду у галузі дизайн-освіти, який доводить свою ефективність у розвинених високоцивілізованих країнах. Вчені, які досліджують особливості освітніх систем Японії (Д. Лебедев), Англії (Л. П. Поліщук, Н. М. Авшенюк) зауважують той факт, що дизайн-освіта у цих країнах є ранньою і неперервною протягом навчання у загальноосвітньому закладі.

На наш погляд, нині назріла необхідність впровадження безперервної дизайн-підготовки в рамках технологічної галузі шкільної освіти: починаючи з початкової школи і завершуючи профільними класами. Шлях безперервності передбачає реалізацію ідей дизайну у всій системі освіти, щоб розв'язувати важливу проблему підготовки школярів як носіїв проектної культури. Вищезазначений підхід безперервної дизайн-освіти в рамках технологічної підготовки учнів вимагає істотного переосмислення теорії і методики підготовки вчителя технологій.

«Технологія» визначається як освітня галузь, в організації якої пріоритетною є проектна діяльність. Розуміння цього спонукає нас до розгляду змісту професійної підготовки майбутніх учителів технології з позиції розширення можливостей дизайн-освіти педагога й учнів. До навчальних планів підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів з напрямів підготовки «6.010103 Технологічна освіта» зі спеціалізаціями «Технічна та комп'ютерна графіка» та «Конструювання та моделювання одягу» входять наступні дисципліни художньо-творчого змісту: «Основи композиції одягу», «Спеціальний малюнок», «Основи образотворчого мистецтва», «Дизайн одягу», «Дизайн предметного середовища», «Дизайн аксесуарів», «Практикум з художньої обробки матеріалів» та ін. Проте спостереження свідчать про деяку розрізненість у способах викладання та підходах до формування змісту вище названих навчальних предметів на технологіо-педагогічних факультетах. На нашу думку, існує необхідність теоретичного осмислення та практичного удосконалення освітнього процесу в університеті, його методичного забезпечення, ефективних методів та засобів реалізації, визначення змісту дизайн-підготовки майбутніх учителів технології у системі наступності.

Дизайн-підготовка майбутніх педагогів потребує не тільки системного підходу на кожному ступені неперервної освіти, але і створення загальної системи формування дизайнерської компетентності у ланцюгу «школа (позашкільний заклад) - профільна школа – університет». Пріоритетним у сучасних умовах є створення науково обґрунтованих механізмів інтеграційної взаємодії ланок ступеневої освіти, завдяки яким удосконалюється зміст освіти та покращується її якість. Системне, цілісне визначення дизайн-підготовки в рамках сучасних вимог до її трактування, зокрема, в контексті Болонської декларації, згідно якої результати освіти розглядаються як компетентності, становить ключовий момент у розв'язанні визначених протиріч. Дизайнерська компетентність майбутнього вчителя технологій розглядається як комплексне утворення особистості, що характеризує його як творчого, здатного до естетичного самовдосконалення фахівця із надпредметним мисленням.

Вимоги до якості дизайн-підготовки вчителя технології формуються на основі освітніх стандартів, вивчення досвіду шкільної практики та вимог суспільства. Ми вважаємо, що оцінювання якості дизайн-підготовки вчителя технології має відбуватися згідно рівня прояву показників дизайнерської компетентності вчителя технології, а саме: 1) художньо-графічної компетенції (перспективне зображення предметів, побудова композиції на площині, зображення людської фігури згідно пропорцій, сполучення кольорів, художньо-графічне оформлення ескізу виробу); 2) культурно-естетичної (компетенція у сфері народного та сучасного декоративного мистецтва; компетенція у сфері тенденцій сучасного дизайну; компетенція у поєднанні відомих художньо-конструкторських рішень); 3) проектно-технологічної (побудова композиції декоративно-ужиткової речі; застосування методів художнього проектування, макетування виробів; розробка декору, доцільного для заданого виробу; компетенція у сучасних матеріалах, компетенція у технологіях виготовлення і оздоблення виробів). Окрім того, провідного значення набувають індивідуальні якості: художньо-естетичний смак, художньо-естетичне бачення дійсності, уважність, креативність. Формування зазначених компетенцій є провідним завданням у підготовці творчого, здатного до самовдосконалення фахівця із надпредметним мисленням.

Якісне оновлення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя технології ми пов'язуємо із встановленням взаємозв'язків та узгодженням програм викладання дисциплін, структурною перебудовою методичного забезпечення процесу формування дизайнерських компетенцій студентів. Нова парадигма технологіо-педагогічної освіти вимагає комплексного використання інноваційних технологій навчання, перенесення акцентів на інтенсивні, активні, індивідуальні форми та методи навчання, а також сучасної технології контролю і оцінювання результатів творчої діяльності студентів у процесі дизайн-підготовки. Необхідним є формування навчально-методичного комплексу до дисциплін художньо-профільного циклу, що дасть можливість вибудувати послідовну і повну систему компетентностей з галузі дизайну у майбутніх учителів технології.